

અહિંસાના સાર્વભૌમ મહાપ્રતની ઉપયોગીતાની પિલ્ગુરીને ભગાડનારં પર્વ-

પ ર્યુ ખ ણ

પર્યુધણ પર્વને મહાપર્વ. કે રાજ-ધિરાજ-અધિરાજ પર્વ જેવા લાંબલચ અને બાદેખામ પિશોધણો શા માટે લગાવાય છે?

પિલ્ગાનો પાસે શાબ્દાક્ષારજન્ય પિશોધણોનો કચાં તૂટો છે? અને વળી વેપારી દૂધિચો, કે સાંપ્રદાયિક દૂધિચો લખાતું કે લખાવાતું હોય ત્વાને તો કોઈ શા માટે કસર છોડે? મસ્તકમાં સંગ્રહી-સંગ્રહીને શીરદી ઊંઘું કરતા શાબ્દાંકારને રમતો-પઠેતો ગુડવાણી કચાં કાઈ ખર્ચાવાનું હતું? કે કચાં કોઈ હંડી નાખવાનું હતું? તો પછી શા માટે મસ્તક ખાલી કરીને હળવા કુલ ન થઈ જવું? અને વળી પૈચો અને પ્રતીક્ષા બંગે મળતાં હોય તો, એવો મોડો તો મારા જેવો કોઈ મૂર્ખ હોય તે જ છોડે ને? પણ-

એ ભૂલાતું ન જોઈચે કે ખુશામત અને ખોટી પ્રશંસાથી, સાચું હોય તે ખોટું અને ગોદું હોય તે સર્વાં હવી જતું હોય છે! જેની પાસે સો ઝપિયા પણ ન હોય તેવા ગરીબને કરોડપત્રીમાં ગણાવનાર ખુશામતીઓ, તે ગરીબનો પ્રશંસક કે મિત્ર નહિ પરંતુ તેનો હિંદુ અને દુશ્મન છે. કારણ કે ખોટી ખુશામતના કારણો 'કરોડપત્રી' નું ખિઝું પ્રાપ્ત કરેલ ગરીબનું વઠેલું કે મોડું ખૂલ થાઈ જાય છે. અચ્છતુ.

કોઈ પણ પિશીખણી પિશોધતાનું પ્રતિપાદન-પ્રતીતિ કેવળ શાબ્દાક્ષારજન્ય નહિ પરંતુ હસ્તાગમલકૃપત થાવી-કરવી-કરાવવી ધટે. જો કે આમાં પણ આવોભિઓનું જ પ્રતિપાદન હોય છે અને આવોભિઓને પ્રગત કરવા માટે સહાયો તો શાબ્દો અને અક્ષરોનો જ લેવાય છે. પરંતુ એ રજુઆત, અભિવ્યક્તિ, શાબ્દપસંદર્ભી ચોરી કરેલી, કે મંગેલી-શિખેલી, કે ઉછીની લીધેલી, કે ઉટપટાંખ તર્કોમાંથી ઉદ્દૂત સ્વચ્છિત પરિકલ્પનાતરંગોની નહિ પરંતુ નિસર્ગ દ્વારા પ્રેરીત, પ્રેણિત, પોણિત, રક્ષિત હોય છે. શાબ્દાક્ષારના માધ્યમ દ્વારા અવતીર્ણ થયેલી આવી ગૌલિક, અટીકિક, અદ્વિતીય અને અપૂર્વ 'અવતરણીકાઓ'ની સફળતાની સાખિતી તેના વાચ્છોની અંદર દીર્ઘકાળન પ્રતિક્ષા અને તેના વાચ્છોની ઉદ્દીકરણની પ્રક્રિયા આપતી હોય છે. અચ્છતુ.

હા, તો વાત ચાલતી હતી પર્યુધણ માટે પવાધિરાજ વગેરે જેવા પિશોધણો - કે જે જોલતાંચ ન છાવે, જલ્દી સમજાય પણ નહિ અને જોલતાં જીબ પણ લડથાડ્યું ખાઈ જાય તેવા પિશોધણો - શા માટે લગાડાય છે તેની.

પર્યુધણ પર્વની જેટલી મહત્ત્વા ગાઈએ તેટલી ઓછી જ છે. પરંતુ તેની મુખ્ય મહત્વા તો એટલે છે કે તે અહિંસાના મહાપ્રાણસમા અને પિશ્વાભિજીપિખાની જીવાદોરીસમા ગુરુતમ પ્રતાં પ્રેરક, પોષક, ધારક, રક્ષાક, પુનરોત્થાનક-થાપક અને પુનરોદ્ધારક છે.

પ્રત, દાન, મુખ્ય, ધર્મ, મંદિર, ગુરૂ, શિષ્ય વગેરે વગેરે બધું કોના માટે છે? કોના નિમિત્તે છે? તે બધું જ જીવતા જીવ માટે છે. મરેલાને તે બધાંથી શું નિર્ભયત? 'મરેલાને તો આપ મૂઢા પીછે કૂલ ગઈ દુનિયા!' આ બધું કહેવાનું, લખવાનું, વાંચવાનું, છાપવાનું વગેરે 'પણ જીવતાઓ માટે જ છે. જગત ઉપર જીવતો જીવ જ ન હોય તો કોઈ પ્રશ્ન કે ઉત્તર, કે સુખ-દુખન વગેરેની સમસ્યા જ કચાં જીલી થાવાની હતી? જે કાઈ થયું, થાવાનું અને થશો તે સર્વે જીવતાઓ માટે જ છે.

હિંસા મૃત્યુ છે. અને અહિંસા, જીવન છે. મૃત્યુનો પર્યાયવાચી શાબ્દ છે હિંસા અને જીવનનો પર્યાયવાચી શાબ્દ છે અહિંસા. જીવન પોતે જ એક મહાપર્વ છે. જીવન માટે જ લધુપર્વ, કે ગુરુપર્વ, કે મહાપર્વની યોજના થયેલી છે. પર્વને પવાધિરાજ તરીકે હચાવવા, જાણવા, માણવા કે ઉજવવા વગેરે માટે પણ જીવનની જરૂરત છે; અને જીવનને બદ્ધાનાર છે અહિંસાનું અગોધ પ્રત; અને જે અગોધ પ્રતની પુન: પુન:, વર્ષ-વર્ષો અને રાખવી હોય તો, - રાખવી હોય તેને જ્વાસે-જ્વાસે જીવુતિ દેવડાવે છે પર્યુધણ પર્વ, અને તેણી તે અમીત પિશોધણોવાનું હોય - હોઈ શકે.

"પવાધિરાજરાજેષ્વરગુટમદીચહુપતીસર્વશિરોમણીપિશ્વાધારપતિતપાવન" વગેરે વગેરે વગેરે. અને તેણી તે અમીત પિશોધણોવાનું હોય - હોઈ શકે.

જાડી વાતે ગાડાં શરાય અને પિશોખાણોએ અતિશાયોકિત થાય તેણી -
ટુંકું ને ટથ, સમજાઈ જાય ઝટ, એવું જો કોઈ નામ, પર્યુખાણ પર્વને આપવું હોય તો તેને કહેવું જોઈએ -

લુધનપર્વ, યા - લુધનપર્વ, અણાયા - પ્રાણપર્વ.

૧. પર્યુખાણ પર્વની ઉજવણીમાં જો અહિસાગ્રતના પાલન માટેની અનેકપિદ્ય ચુક્કિતાઓ અને ખૂબીઓની રજૂઆત કરવાની ખેવના રહાઈ ન હોય, કે -

૨. અહિસાગ્રતનિષ્ઠાના પિદ્યપિદ્ય ફિયલ્મક-રવાનુભૂત અભ્યાસોના ઉત્સાહવર્ધક વર્ણનો રજૂ કરવની કાળજ લેવાઈ ન હોય, કે -

૩. અહિસાપાલન વારા પ્રાપ્ત થનાર લાણોના રવાનુભવાત્મક રસમાધૂર્યની અભિન્યક્તિની વ્યવરસા ગોઠવાઈ ન હોય તો તે "મૃત્યુપર્વ" હેઠેવાય; -

પર્યુખાણ પર્વની ઉજવણીમાં ઉપરોક્ત અંગોના દર્શાન-પ્રદર્શાન અંગેની ગીણા વ્યવરસા હોય તો તે "માંદુપર્વ"
મનાય; અને જો -

તેની ઉજવણીમાં ગીણા કે મુખ્ય અંગોમાંના એકેયની રજૂઆત કરવાની સુવ્યવરસા ન હોય તો તે "ગીજમજાઈનું
પર્વ" છે તેમ કહી શકાય. અસ્તુ,

કડવું વાવીએ તો કડવું અને મિઠું વાવીએ તો મિઠું જિગે છે; તેમ દુઃખ-હિંસા વાવીશું તો તે અને સુખ -
અહિસા વાવીશું તો તે જિગશે. જે વધારે વાવીશું તેનો જ વધારો જગત ઉપર થાપાનો. અને તેણી -

જગત ઉપર જેણો વધારો હશો તે જ આપણા ભાગમાં વધારે આવવાનું.

આવી સૂક્ષ્મ અને અતિ ઉપયોગી માઠિતીઓને પ્રમાણિક પ્રયત્ને સમલુચે તથા સમજાવીને પર્યુખાણ જેવા
રહસ્યમય પર્વને ઉજવી શકાય અર્થાત્ તેનો લાભ લઈ શકાય.

હિંસા, ત્રાસ કે હાણિ વારા લાભ પ્રાપ્ત કરવાની જે વૃત્તિ છે તે મનની કમજોરીની સૂચક, પોતાની નબળાઈને
છુપાવી શાખવાની ચુક્કિત તથા આત્મવંચનાને ઓળખાઈ જવા ન દેવાની પ્રયુક્તિ છે.

ધિષ્ટાના દર્શનથી કે તેની દુર્જન્યથી બચવા મનુષ્ય ધિષ્ટા ઉપર સુગંધિત કે રંગયેરંગી વરત્ર ઢાંકી દે તો તે બીતે
તે કયાં સુધી બચ્ચી શકશે? ધિષ્ટા ઉપરનું વરત્ર સડી-સડીને ધિષ્ટામાં જ વધારો કરશે. ધિષ્ટા ઉપર વરત્ર
ઢાંકવાની વારંવારની આવૃત્તિઓટી ધિષ્ટાનું પ્રમાણ એટલું વધી જાય છે કે એ ધિષ્ટા, ધિષ્ટાકુડ બનીને છેવટે
વરત્ર ઢાંકવા આવણારને પોતાળામાં કૂલાકી માંકે છે.

લુધનપર્વ, અર્થાત્ પર્યુખાણ પર્વ જેવા જેણી પર્વની સાચી ઉજવણીના અભાવે આવી ભૂલ મનુષ્ય વારંવાર કરે
છે! એટલું જ નહિ પરંતુ વારંવાર ભૂલો કરીને દુઃખી થનારને જોઈને, જોનારાઓ પણ ચેતાતા નથી!

બેસના માંસ કે ચામડાં માટે બેસને મારીને તેનો લાભ એક જ વખત મળે છે અને તેને લુધતી શાખવાથી
તેના લાભો અનેક વખત તથા અનેક પ્રકારે મળે છે. અને વળી બેસનો વંશ વધાવાની બીજી પણ અનેક શોશો
પ્રાપ્ત થઈ શકે છે. આ રહસ્ય રસ્થૂળ બુદ્ધિને સમજાતું નથી. સૂક્ષ્મ બુદ્ધિ સિવાય અહિસાના લાભો પ્રાપ્ત
થતી નથી અને પવાધિરાજ પર્વની સમજપૂર્વકની આરાધના પિણા સૂક્ષ્મ સમજાણ પ્રાપ્ત થઈ શકતી નથી.

પર્યુખાણ પર્વની સાચી ઉજવણી એટલે પ્રજ્ઞાની પ્રાપ્તિ, પ્રજ્ઞાની પ્રાપ્તિ એટલે સારાસારનો સૂક્ષ્મ ધિયેક, સૂક્ષ્મ
ધિરેક એટલે હિંસા-અહિસાથી મળતા ઠાણી-લાભ જોઈ શકવાની ક્ષમતા અને આવી ક્ષમતાનું વિસ્તરણ એટલે
સુખ-શાંતિનું સામાજય.

ઉપરોક્ત સામ્બાજ્યમાં વર્ણિને જ જિગશાસનના આશાધક બની શકાય અને તે થડી નિજશાસન-આત્મશાસન સાધી-પાર્વતી શકાય. નિજશાસન સિવાય મોક્ષ કરી રીતે મળે? કેવલી કેમ કરીને થાવાય? કેવલ્ય કોણ આપે?

જિગ શાસનો "જ", "ન" ની પાછળ મૂડી દઈએ ચોટલે થાઈ થાય "નિજ". જિગને પલટાવીને નિજ કરતાં ફક્ત આટલી જ વાર લાગે છે. "નિજ" અને "નિજશાસન" એટલે શું તે આપણો રૌં જાણીએ છીએ.

લવીને લુપવા ટેનરનો જ્ય થાય છે,
મરીને લુપવા ટેનારનો ધિજ્ય થાય છે.

આવી અટપટી રજૂઆત વાંચતા, સમજતા કે લખતાં આપને જે કાંઈ કષ્ટ પડયું હોથ તે બદલ-

: મિરછામિ દુઃખ્દ :